

Ahogy a zene dallamok, motívumok ismétlődéséből s egymásba fonódásából épül föl, úgy e mű tömör, lényegre összpontosított s végsőig letisztult mondatait, tagmondatait a bővítés és az elhagyás elve, a lexikai azonosság és ellentétezés játéka, egymásba villantása segítségével komponálta meg az alkotó. A poszleri mondatok halkán kopogó, csörgedező ritmusa a bölcelet és a bölcsesség tiszta forrásának csöndes csobogása.

POZSVAI Györgyi

SZÍNHÁZ

HÁRMAN A PADON

Hogy az Újvidéki Színház legújabb kisszínpadi bemutatójára, Aldo Nicolaj *Hárman a padon* című jelenetsorára nemcsak többféleképpen lehet, de kell is tekinteni, az nem csupán nézőpont, s nem is ezt szeretem vagy nem szeretem szemlélet kérdése, hanem az előadást körülindázó szálak kívánják, hogy több szempontból vizsgálódjunk, több oldalról közelítsünk.

Kétségtelenül fontos, hogy két, évek óta szerephez egyáltalán vagy alig jutó színész, Sinkó István és Horváth József, kapott főszerepnyi feladatot, s hogy a színpadról néhány éve kényszerből távol maradt színésznő, Ábrahám Irén, come backjére is alkalom adódott. Ha másért nem, hát ezért érthető, hogy műsorra került a *Hárman a padon*.

Nem lehet vitás, hogy a színháznak nemcsak egy ízlésréteg kiszolgálójának kell lennie. Gondolni kell azokra is, akikhez sem a *Clavigo*, sem a *Forgatókönyv*, sem pedig a *Mészárszék* nem áll közel, hanem a szentimentális, köznapi, kisemberi történeteket igénylik, nyilván nem függetlenül a tévéfilmekről és -sorozatoktól. Ha ezúttal az ő igényüket kívánták kielégíteni, azok kedvébe akartak járni, akik a modern helyett a hagyományosabb színházi előadásokat szeretik, érthető repertoár- és közönségpolitikai lépésnek kell tekinteni, hogy műsorra került a *Hárman a padon*.

Ha tudjuk, hogy a kisszínpad egyúttal gyakorlótér is a társulat tagjainak, színészeinek saját ambícióik kielésére, meg nem mutatható tehetségük kipróbálására és kifejtésére, akkor ugyancsak érthető, hogy Soltis Lajos a *Kádár Kata* után egészen más jellegű és másféle felada-

Aldo Nicolaj: *Hárman a padon*. — Újvidéki Színház. Rendező: Soltis Lajos. Zene: Hernyák György és Molnár Dezső. Művészeti szakmunkatárs: Kerkes László. Jelmez: Branka Petrović. Színészek: Sinkó István, Horváth József és Ábrahám Irén.

tokat igénylő rendezésre kapott alkalmat. Kivált akkor jó tudni, mire képesek színészeink rendezői szerepkörben, ha azt is tudjuk, hogy a jugoszláviai magyar színjátszás rendezői évek óta nem dicsekedhetnek jelentős előadásokkal, hogy miért, az bonyolult, de kétségtelenül megvizsgálandó kérdés.

Ha Aldo Nicolaj négy-öt jelenetből összeállított életképének irodalmi értékeit vizsgáljuk, s megállapítjuk, hogy nem kimondottan igényes, rangos szöveg a *Hárman a padon*, akkor az újvidéki előadásról az is kimondható, hogy — színészileg — jobb a szövegénél, hogy amit lehet, azt „kihazták” belőle.

Ugyanakkor ha már másorra tűzték, akkor alaposabb, körültekintőbb munkára lett volna szükség, mert akit kizárólag a produkció művészi színvonala érdekel, az vegyes érzéssel gondol vissza az esetre.

A történet természeténél, tartalmánál fogva szükségszerűen érzelgős-ködő, de ugyanakkor felismerhetően mindennapi is, valószerű. Ahogy teljesen valószerű, hogy a nyugdíjaskorára az ember, még ha vannak is gyerekei, magára marad, holott éppen úgy vagy még jobban igényli, kívánja a közösség, a társ, a barátok jelenlétét, testmelegét, mint a fiatalok. Ha egy idős ember úgy érzi, hogy az élet peremére, sőt szemétdombjára jutott, vetette a sors, akkor az sokkal tragikusabb, mert egy élet végén történik, mint ha egy fiatal érzi magányosnak, kivetettnek magát. Az idős ember emlékidézése vagy álomszövése eleve és természetesen tragikus, érzelgős, ugyanakkor végzetlenül valós, reális is. Ha egy ilyen történet kerül színre, akkor nyilván legcélszerűbb a szöveg kommunikációs szintjének megfelelően köznapi módon, a mindennapok keresetlenségével „előadni”, életre kelteni a párbeszédsort, életessé tenni a szereplőket. Bármiféle megemeltség, teatralitás, színjátszás rontja a történet, a szereplők hitelességét, s könnyen nem kívánatos érzelgősségbe billenti át az előadást. Az újvidéki színészek játéka nagyjából ennek a követelménynek a figyelembe vételéről tanúskodik. Nagyjából, mert olykor „színészkednek”, affektálnak, túljátszanak, gesztusaik, mimikájuk erőltetett. Kár, mert érzik, mit kell tenniük, s hogyan lehet leghitelesebbé tenni a rájuk bízott kisemberszerepet. Kivált Sinkó „alakításában” találkozunk olyan megoldásokkal, pillanatokkal, amelyek az olasz komikusztárt, Totót — kire a kalapos, állával a sétabotra hajoló arca, vonásai olykor hihetetlenül hasonlítanak — juttatja eszünkbe. A totói egyszerűség, köznapiság állandósága hiányzik olykor Sinkó István alakításából. Horváth József merőben másféle szerepet kapott. Ő a dalia, a kemény fiú, aki azoban belül sebzettebb, csak ezt igyekszik elrejtetni. A látszat és a való állandó küzdelemben van, míg nem a burok megrepedezik, szétpattan, s kiderül Bocca Libero talán társánál is nagyobb szerencsétlensége. Szép, emberi pillanatai ellenére azonban mintha Horváth József nem eléggé tudatosan járná végig szerepe útvesztőit, többször eltúlozza arcjátékát, mesterkélta a beszéde. A

címbe említett padra harmadikként, olykor, nyugdíjas óvónőként Ábrahám Irén ül le. Biztosan, már-már rutinosan felépített alakítás ez, korban nem illik két társa mellé, s ez ellen, sajnos, hiába küzd a színésznő. Ambra vénlány, aki körül állandóan nyüzsgöttek a gyerekek, de saját gyereke sohasem volt. Most nyugdíjasan ő is magányos, csak macskáái vannak, s az oldalán egy walkman, melyből tánczenét hallgat. Valóban jellemző kontraszt, ha valaki nyugdíjaskora ellenére slágereket dúdoltat a fülébe, csakhogy ezúttal az ötlet nem funkcionál: a színésznő öregbítése ellenére sem olyan idős, hogy tánczeneórülete jóságos komikummal jellemezze.

Hasonlóképpen vitatható rendezői-tervezői ötlete a játéktér kialakítása. Tény, hogy a három jobb sorsra érdemes nyugdíjas az élet szeméttelépére került, eldobták őket, mint az üres konzervdobozokat, ugyanakkor nem valószínű, hogy ők éppen egy szeméttelopen, szemetesekukák közt érzik magukat jól, s itt ücsörögnek naphosszat. Inkább egy tenyéryi zöld oázist képelnék el a betonzsungelben. A kettő kontrasztja is legalább annyira kifejező, mint a túlmagyarázó, de egyszersmind bántóan megszerkesztett szemétdomb. (A jobb oldali falra még egy vörösre fröccsölt autóajtót is felakasztottak, nyilván, mert gépkocsiról is esik említés, s mert mai roncstelepeink el sem képzelhetők ilyen részletek nélkül!) Általában a színpadkép a legvitathatóbb részlete az előadásnak. A rendező viszont azzal mutatta meg, hogy saját jelenlétét fölöttébb hangsúlyozni szeretné, hogy a történet tragikus befejezésével egyidőben a színpad mélyéből füstfelhő gomolyog felénk. Olyan teatrális megoldás, amely semmiképpen sem illik a szöveg, a szereplők köznap-i jellegéhez. Ügyetlen ötlet, hogy Ambra kis kocsiját, amin régi újságokat szállít a szemétre, csak úgy ott felejtí. A kocsira ugyanis a rendezőnek van szüksége, aki elé állítja Bocca Liberót, hogy épp ott érje a halál, rázuhanhasson, s társa kitolja a színről. Túlzottan, ügyetlenül szembeütő megoldás. Hasonlóképpen az sem mondható szerencsés rendezői ötletnek, hogy egy-egy szövegrészt fényel-zenével „kiemelnek” s így jelzik, hogy ez most afféle belső monológ, hangos töprengés. Erre ugyanis a szöveg nem ad igazi alkalmat, s nem is tart igényt, másrészt viszont sem technikailag, sem színészileg nem kidolgozottak ezek a részletek. Viszont kétségtelenül dicséri Soltis Lajos rendezését, hogy nagy-nagy szeretettel, megértéssel viszonyul színészeihez, szeretné, ha sikerük minél teljesebb és nagyobb lenne. Kár, hogy nem elégszik meg a rendező háttéri szerepével, ami ilyen darab esetében több, hasznosabb lenne.

Érthető talán —, hogy a darab jellegéhez illően fejezzem ki magam —, ha a kritikus egyik szeme sír, a másik meg nevet, amikor a *Hárman a padon* előadására gondol.